

Wyrok z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 768/04

Jeżeli umowa przelewu jest ważna, to mimo braku pisemnego zawiadomienia o przelewie pochodzącego od cedenta, dłużnik, spełniając świadczenie do rąk cesjonariusza, zwalnia się z zobowiązania wobec cedenta (art. 515 k.c.).

Sędzia SN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

Sędzia SN Stanisław Dąbrowski

Sędzia SN Henryk Pietrkowski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Sylwii C. przeciwko Jarosławowi J., Arturowi D. i Bogusławowi J., wspólnikom spółki jawnej "B.O." w O. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 30 czerwca 2005 r. kasacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 22 września 2004 r.

uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Toruniu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w Toruniu wyrokiem z dnia 22 września 2004 r. oddalił apelację powódki od wyroku oddalającego powództwo o zasądzenie kwoty 14 783,11 zł z odsetkami tytułem niespłaconego długu.

Rozstrzygnięcie powyższe oparte zostało na ustaleniu, że powódka (cedent) dokonała przelewu wierzytelności – przysługującej jej od strony pozwanej z tytułu długu w kwocie 14 783,11 zł – na niebiorącą udziału w sprawie spółkę z o.o. „E.P.” (cesjonariusza). Strona pozwana (dłużnik) po zawiadomieniu jej przez cesjonariusza o przelewie spełniła świadczenie w dniu 6 października 2003 r., przekazując na konto cesjonariusza kwotę 14 783,11 zł. W styczniu 2004 r. powódka wezwała stronę pozwaną do zapłaty długu, informując, że uchyliła się w dniu 9 stycznia 2004 r. od skutków przelewu.

Sądy obu instancji, powołując się na art. 512 i 515 k.c., uznały, że skoro strona pozwana spełniła świadczenie na rzecz nabywcy wierzytelności po powzięciu wiadomości o przelewie (niezależnie od źródła wiedzy o przelewie), a ponadto w chwili spełnienia świadczenia nie wiedziała o nieważności przelewu, więc zwolniła się z zobowiązania wobec powódki (zbywcy wierzytelności).

Kasacja powódki oparta została na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 512 i 515 k.c., polegającą na uznaniu, że dłużnik, który nie otrzymał od zbywcy wierzytelności pisemnego zawiadomienia o przelewie, spełniając świadczenie na rzecz nabywcy wierzytelności, zostaje zwolniony ze zobowiązania także wtedy, gdy po dokonaniu zapłaty przelew okazał się nieważny. Skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota sporu sprowadza się do kwestii, jakie znaczenie dla oceny dobrej wiary dłużnika, który spełniając świadczenie do rąk cesjonariusza nie wiedział o nieważności przelewu, ma okoliczność, że o przelewie dłużnik wcześniej powiadomiony został na piśmie przez cesjonariusza, a nie przez cedenta. Sąd Okręgowy – powołując się na uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2002 r., V CKN 1796/00 (OSNC 2004, nr 2, poz. 23) – uznał, że w sprawie ma zastosowanie art. 512 k.c. Podkreślił, że skoro art. 512 k.c. nie stanowi od kogo dłużnik – dla przyjęcia jego dobrej wiary – powinien czerpać wiedzę o przelewie, to okoliczność, iż o cesji wierzytelności dłużnik dowiedział się nie od cedenta, lecz od cesjonariusza, jest wystarczająca dla uznania, że dłużnik, spełniając świadczenie do rąk nabywcy wierzytelności, działał w dobrej wierze. W takiej sytuacji zbywca nie może powołać się wobec dłużnika na nieważność przelewu.

Odnosząc się do przedstawionych argumentów zauważyć należy, że w powołanym wyroku Sąd Najwyższy dokonał wykładni art. 512 k.c., który – wbrew stanowisku Sądu Okręgowego – nie mógł mieć zastosowania w sprawie. Zgodnie z tym przepisem, dopóki zbywca nie zawiadomił dłużnika o przelewie, dopóty spełnienie świadczenia do rąk poprzedniego wierzyciela ma skutek względem nabywcy, chyba że w chwili spełnienia świadczenia dłużnik wiedział o przelewie. W świetle tego uregulowania dobrą wiarę dłużnika uchyla dopiero jego pozytywna wiedza o przelewie. Wprawdzie zawiadomienie o cesji powinno w zasadzie

pochodzić od zbywcy („dopóki zbywca nie zawiadomił dłużnika o przelewie”), ale istnienie dobrej wiary dłużnika może być wyłączone wskutek wykazania, że dłużnik został powiadomiony o przelewie przez osobę trzecią, wystarczy bowiem, iż „w chwili spełnienia świadczenia dłużnik wiedział o przelewie” (art. 512 zdanie pierwsze *in fine* k.c.). Omawiany przepis dotyczy skuteczności czynności dłużnika polegającej na spełnieniu świadczenia do rąk „poprzedniego wierzyciela”. W takiej sytuacji – dla oceny dobrej (złej) wiary dłużnika – źródło jego wiedzy o przelewie nie jest istotne. Trafnie zatem Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 października 2002 r. podkreślił, że wiedzę o przelewie dłużnik mógł uzyskać nie tylko od dotychczasowego wierzyciela, ale także w inny sposób.

W rozpoznawanej sprawie art. 512 k.c. nie mógł mieć zastosowania, skoro dłużnik nie spełnił świadczenia do rąk poprzedniego właściciela (cedenta), lecz spełnił świadczenie do rąk nabywcy wierzytelności (cesjonariusza). Rozważania Sądu Okręgowego w części dotyczącej art. 512 k.c. z powołaniem się na wskazany wyrok Sądu Najwyższego należało więc uznać za zbędne i nieprzydatne dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy.

Sytuację, w której dłużnik spełnia świadczenie do rąk cesjonariusza, reguluje art. 515 k.c. Przepis ten dotyczy ochrony dłużnika, który w dobrej wierze spełnił świadczenie cesjonariuszowi w sytuacji, gdy przelew był nieważny bądź *causa* cesji była wadliwa. Ustalenia Sądu Okręgowego wskazują, że dłużnik, spełniając świadczenie, wiedział o przelewie od cesjonariusza oraz że nie wiedział o nieważności przelewu. Sąd Okręgowy powinien był rozważyć, czy ustalenia te mają znaczenie z punktu widzenia uregulowania przyjętego w art. 515 k.c. Z przepisu tego wynika, że ochrona dobrej wiary dłużnika rozpoczyna się od chwili zawiadomienia go na piśmie o przelewie przez cedenta, nie zaś – jak to miało miejsce w sprawie – przez cesjonariusza. Przekazanie takiego zawiadomienia od cedenta, a zatem zawiadomienia dającego pewność, że przelew został dokonany, stwarza na podstawie art. 7 k.c. domniemanie, że dłużnik w chwili spełnienia świadczenia cesjonariuszowi działał w dobrej wierze. Zbywca wierzytelności może jednak podważyć skuteczność ochrony dłużnika, jeżeli wykaże, że w chwili dokonania czynności dłużnik wiedział o nieważności przelewu lub o istnieniu zarzutów dotyczących jego podstawy prawnej. Samo zatem ustalenie, którego dokonał Sąd Okręgowy, że dłużnik nie wiedział, iż przelew jest nieważny, nie wystarcza do uznania, że spełnienie przez niego świadczenia cesjonariuszowi jest

skuteczne także wobec cedenta. Ponadto należy pamiętać, że w świetle art. 515 k.c. brak zawiadomienia o przelewie ze strony cedenta jest okolicznością istotną tylko w przypadku ustalenia, iż przelew był nieważny, jeśli bowiem przelew był ważny, to brak pisemnego zawiadomienia o przelewie pochodzącego od cedenta nie może stanowić przeszkody do zwolnienia się dłużnika wobec cedenta.

Z przytoczonych względów należało orzec, jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 k.p.c.).